

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMANIEI
Ministerul Administrației și
Internelor

Inovație în administrație
Programul Operațional
"Dezvoltarea Capacității
Administrative"

Beneficiar: Orașul Eforie

Titlul proiectului: Îmbunătățirea eficacității organizatorice a Primăriei Orașului Eforie

Cod SMIS: 15312

Finanțat prin Programul Operațional Dezvoltarea Capacității Administrative din Fondul Social European în perioada 01.11.2010-01.02.2012

SUPPORT DE CURS

DEZVOLTARE DURABILĂ ÎN ADMINISTRAȚIA PUBLICĂ

Ce înseamnă durabilitatea?

Conceptul "dezvoltare durabilă" (*sustainable development*)

Cand analizăm acest concept, trebuie să avem în vedere schimbări drastice în mai toate domeniile vieții: obiceiurile consumatorilor trebuie schimbate, și, mai mult, trebuie schimbată concepția oamenilor despre economie, societate și politică, așa cum rezultă și din articolul de mai jos prezentat de *Horst Zilleßen, Von der Umweltpolitik zur Politik der Nachhaltigkeit. Das Konzept der nachhaltigen Entwicklung als Modernisierungsansatz; în: Aus Politik und Zeitgeschichte 50/1998, p. 3-5 și 8*]:

"De la Conferința privind mediul și dezvoltarea, organizată de Națiunile Unite la Rio de Janeiro în vara lui 1992, conceptul de „Sustainable Development“ ... a devenit un concept extrem de important în politica de pe tot cuprinsul lumii. (...) Cele mai necesare sunt schimbările de la nivel economic, social și politic.

În ceea ce privește *domeniul economic*, trebuie introduse noi forme de administrare, care să țină mai mult cont de factorul natură ca factor de producție, poate chiar și la calcularea prețurilor finale.

În *domeniul social*, interesele generațiilor viitoare trebuie avute în vedere în cadrul distribuției de astăzi a șanselor, ceea ce înseamnă că societatea trebuie să țină cont de faptul că prezentul nu este altceva decât trecutul viitorului nostru, asupra ale cărui șanse decidem acum.

Această problemă extrem de importantă vizează disponibilitatea societății, a economiei și a fiecăruia dintre noi, de a accepta aceste schimbări în comportamentul nostru de producție și consum, ba chiar și în stilul nostru de viață.

Cele mai importante schimbări trebuie să se petreacă însă în *domeniul politic*.

Implementarea conceptului de "dezvoltare durabilă" înseamnă o participare sporită a cetățenilor ... constituie premisa necesară pentru succesul acestei idei. (...)

Politica durabilității ne cere tuturor să ne gândim fără egoism ce am putea realiza dacă interesele noastre personale ar coincide întru totul cu interesele comunității. Ideea durabilității ne conduce astfel, într-un salt calitativ, spre participare civilă și, până la urmă, la o modernizare a democrației.

Pentru că aici nu mai este vorba numai de participarea la acțiuni inițiate la nivel politic sau administrativ, ci de o participare conștientă, responsabilă, de o "consfătuire asupra problemelor comune" (Aristotel), asupra misiunii de organizare a politicii.

"**Durabilitatea** este simplă și complicată totodată. Pe de o parte, la nivel intuitiv, înțelegem despre ce este vorba: "Să nu tăiem vaca, dacă vrem să mai avem și mâine lapte," cum zice proverbul. Pe de altă parte, ne e greu să ne închipuim o societate cu adevărat durabilă. Pentru că practic, totul ar trebuie să se schimbe, și nu în ultimul rând, noi înșine."

[din: Ulrich Grober, Die Idee der Nachhaltigkeit als zivilisatorischer Entwurf; în: Aus Politik und Zeitgeschichte 24/2001, p. 3]

Cea mai des folosită **definiție** a "dezvoltării durabile" este cea dată de Lester Brown, fondatorul [Worldwatch Institute](#). Această definiție a fost preluată în raportul intitulat "Our Common Future - Viitorul nostru comun" al Comisiei Brundtland:

"Sustainable development is development that meets the needs of the present without compromising the ability of future generations to meet their own needs."

[World Commission on Environment and Development (WCED), Our Common Future, Oxford 1987, p. 43]"

Cum pot acționa în mod durabil?

"Ce-aș putea eu să fac?", aceasta este de cele mai multe ori reacția resemnată privind unele probleme globale precum schimbarea climei sau sărăcia. "Poți să faci ceva!", acesta este răspunsul pe care îl propune conceptul de durabilitate, "Trebuie să faci ceva, dacă mă iei în serios." Pentru că durabilitatea nu cuprinde numai - așa cum auzim de multe ori - toate nivelele - de la cel global, la cel local-, durabilitatea include mai ales *nivelul individual*: fără strădaniile depuse de fiecare om în parte, nu se poate schimba nimic, nu se poate ajunge la o dezvoltare durabilă.

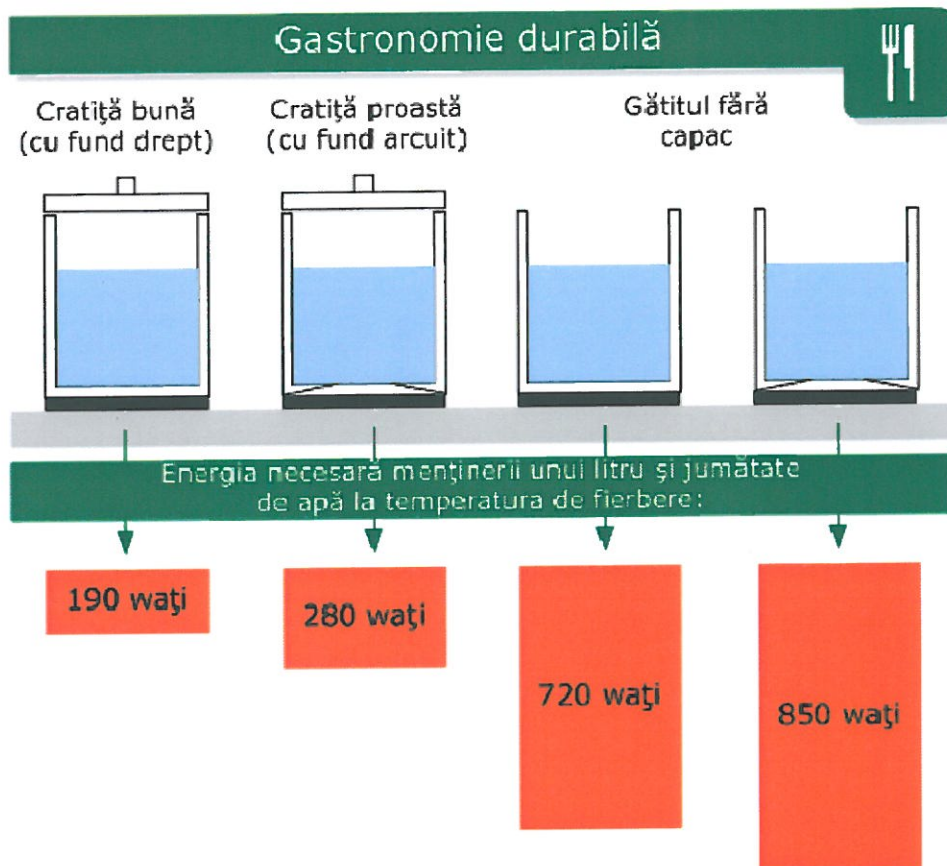
"Viitorul este momentul în care vei regreta că nu ai făcut tot ceea ce puteai să fi făcut astăzi."

[Léon Tolstoi]

Există multe puncte de la care putem începe să ne comportăm durabil. Pe unele dintre acestea le vom studia mai îndeaproape în cadrul acestui curs 2. Va vom prezenta cea mai de succes implementare practică a ideii de durabilitate, Agenda 21 locală. Aceasta constituie un start excelent pentru adoptarea unei atitudini durabile. Fiecare dintre noi poate iniția un astfel de proces-agendă, sau să contribuie la o agendă deja existentă.

Unele dintre variantele de acțiune prezentate în schema de mai sus sunt ușor de înțeles. Firește că este mai bine (atât pentru sine cât și pentru mediul înconjurător), să mergem cu bicicleta decât cu mașina. Alte variante prezentate aici par și ele la fel de transparente, dar merită totuși să le studiem mai îndeaproape. Acest lucru este valabil în cazul economisirii energiei electrice, așa cum o arată următorul exemplu.

Excedentul de consum de curent dintre varianta cea mai bună (cratiță bună cu capac) și cea mai proastă (cratiță proastă fără capac) se ridică la 350 procente! Iar acesta nu este decât unul dintre multiplele aspecte în acest sens. O atitudine sensibilă în viața cotidiană ar putea duce la o economie substanțială de curent electric. Să ne gândim doar la becurile economice, la stinsul luminilor de care nu avem nevoie, la încălzitul "cu cap" etc. Care sunt dimensiunile acestui raționament, vom vedea în următorul exemplu din Germania:

"Opțiunea *stand-by* cu care sunt prevăzute tot mai multe aparate electronice sunt de natură să ne sporească confortul; nu mai trebuie să ne ridicăm și să deschidem sau să închidem televizorul. Acest consum inutil de energie electrică înghite anual 20,5 miliarde de kilowați. Spre comparație: Orașul Berlin consumă în decursul unui an întreg 14 miliarde de kilowați pe oră."

[din: Sabine Ferenschild/Thomas Hax-Schoppenhorst, Weltkursbuch. Globale Auswirkungen eines "zukunfts-fähigen Deutschlands", Misereor Basel ș.a. 1998, p. 14]

"Vitezele medii, care servesc o societate mai comodă, distanțele mai scurte, care consolidează economiile regionale, serviciile inteligente care înlocuiesc bunurile de unică folosință și consumul selectiv, pentru care nu este nevoie de o cantitate mare de produse, marchează punctul de cotitură spre o societate de viitor."

[din: Wolfgang Sachs, Nach uns die Zukunft. Der globale Konflikt um Gerechtigkeit und Ökologie, Frankfurt/Main, 2. Auflage 2003, p. 97]

Alte secvențe :

► **Fairtrade:** Există o marcă pentru produsele comercializate în spirit de fair-play. Cine cumpără aceste produse nu se bucură doar de calitatea lor, ci poate fi și sigur că

producătorii nu au fost exploatați .

- ▶ **Să fim informați, să cooperăm, să sprijinim inițiativele:** Pe tot cuprinsul lumii există organizații și inițiative care se impun pentru o dezvoltare durabilă. Bineînțeles că nu vi le putem prezenta aici pe toate, vă vom indica însă câteva dintre ele .
- ▶ **Agricultură durabilă:** Peste tot în lume, tot mai mulți țărani trec la culturile biodinamice, pentru că tocmai de producția de alimente depind foarte multe pe calea spre o societate universală aptă de viitor
- ▶ **Consum durabil:** Modificarea fundamentală a comportamentului consumatorilor se numără printre cele mai importante sarcini pe calea abordării un stil de viață durabil. În tot cazul, acest lucru constituie o provocare capitală și extrem de dificilă .
- ▶ **Turism durabil:** Branșa turistică se dezvoltă astăzi într-o cu totul altă direcție decât spre durabilitate. Trendurile problematice, precum călătoriile pe distanțe lungi cu avionul, călătoriile și croazierele de tip *all-inclusive* înregistrează o creștere spectaculoasă.
- ▶ **Viziunea despre o epocă solară:** Utilizarea energiilor regenerabile se numără printre cele mai importante sarcini pe calea spre o dezvoltare durabilă. Această viziune promovează trecerea către utilizarea energiei solare și propune un nou model de bunăstare .

Coordonatele noului model de bunăstare

"Mai încet, mai puțin, mai bine, mai frumos"

[Hans Glauber, www.ecoistituto.it]

"Economia unei vieți mai bune constă dintr-o combinație naturală de consum măsurat și bunuri nemateriale."

[Toblacher Thesen 1997]

[Foto: www.globalwater.org]

Probleme pe calea spre o dezvoltare durabilă:

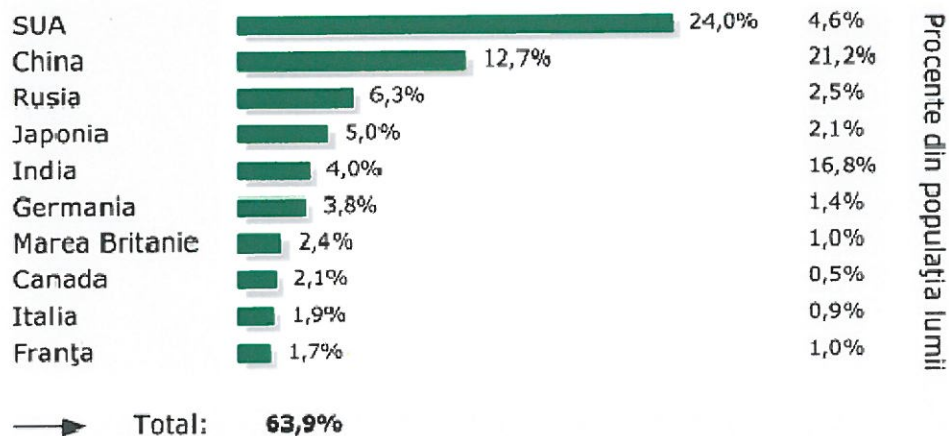
Dreptatea și conflictul nord-sud

Istoria relațiilor dintre țările bogate, dintre "nord", și țările sărace, din "sud", este o istorie a unor nedreptăți fundamentale. Formele acestor nedreptăți s-au schimbat: de la exploatarea și oprimarea directă din epoca colonialismului, la exploatarea indirectă de după dobândirea independenței, în ultima treime a secolului XX și până la marginalizarea din epoca prezentă a globalizării.

Aceste nedreptăți sunt ascunse sub vălul puțin transparent al numelui atribuit acestor țări sărace: "țări în curs de dezvoltare". În spatele acestui nume se ascunde însă faptul că aceste țări sunt de fapt țări subdezvoltate, cărora le este însă (în principiu) deschisă calea spre dezvoltare. Dezvoltarea înseamnă, în acest context, o dezvoltare recuperatoare, care are ca scop ajungerea din urmă a nordului industrializat, în cazul ideal chiar pe o cale mai scurtă și mai bună, care să evite problemele patologice din procesul de dezvoltare prin care a trecut nordul.

Odată cu problemele globale precum schimbarea climatică apare o nouă dimensiune a nedreptății: în timp ce problemele existente sunt cauzate în mod supra-proportional de către nord, repercusiunile, precum formarea deșerturilor sau apariția unor evenimente meteorologice extreme, vizează în mod supra-proportional sudul. Toate acestea pot duce până la amenințarea existenței a unui număr mare de mici state insulare, care vor pieri de pe hartă dacă nivelul mărilor va continua să crească.

Emisii de dioxid de carbon (CO₂)

În lume sunt emise anual 22,52 miliarde tone de dioxid de carbon. Pentru 64 la sută din aceste emisii se fac responsabile 10 state.

(cifre din anul 1998, sursă: IEA)

Nordul duce o viață ce îi depășește propriile posibilități

"De la nivelul local și până la cel global, experiența a arătat-o în nenumărate rânduri că resursele (apa, lemnul, petrolul, minereurile etc.), suprafețele utile (suprafețele construibile, destinate așezărilor și infrastructurii) și depresiunile (sol, mări, atmosferă) au devenit, ca input-uri naturale pentru creșterea economică, insuficiente sau instabile. Ca urmare, promisiunea că dezvoltarea va dura pentru întotdeauna, s-a năruit.

Astfel, dacă toate țările ar urma exemplul industrial, emițând anual pe cap de locuitor o medie de 11,4 tone de dioxid de carbon, emisiile celor șase miliarde de oameni s-ar ridica la aprox. 68,4 miliarde de tone, ceea ce ar fi de cinci ori mai mult decât cele 13 miliarde de tone pe care le poate absorbi Pământul. Cu alte cuvinte: dacă toate țările ar atinge nivelul de trai al statelor bogate, am mai avea nevoie de încă cinci planete ca aceasta, pentru ca să putem găsi resursele pentru input-uri și cele care servesc progresului economic."

[din: Wolfgang Sachs, Nach uns die Zukunft. Der globale Konflikt um Gerechtigkeit und Ökologie, Frankfurt/Main 2002, p. 71]

Este așadar clar faptul că "dezvoltarea", așa cum am cunoscut-o noi inițial, nu mai reprezintă o opțiune. Acest conflict fundamental, adus la suprafață de nedreptățile recurente, este mai puternic decât combinația "dezvoltare durabilă". Conceptului inițial, între timp devenit incompatibil, i se adaugă astăzi "cumva" dimensiunea urgentă a protecției mediului, fără să trebuiască să renunțăm - ca o concesie făcută țărilor din sud - la perspectiva "dezvoltării".

Perspectiva sudului

Asta nu schimbă însă cu nimic faptul că, din punctul de vedere al sudului, nordul s-ar fi îmbogățit mai întâi pe seama sa, atingând un nivel de trai ridicat, anunțând mai apoi că s-ar fi atins "limitele dezvoltării" și împiedicând astfel sudul să încerce să prindă din urmă statele bogate. Aceasta a fost critica care a însoțit încă de la început politica internațională a mediului .

Politica SUA

Gaz pe foc a mai turnat și SUA, singura super-putere de astăzi, care este totodată pe departe cel mai mare emițător al gazului de seră dioxidul de carbon. Un exemplu negativ în ceea ce privește politica SUA a fost atitudinea fostului președinte George Bush sen. de la începutul și din timpul Conferinței de la Rio. Acesta a susținut că stilul american de viață nu este negociabil,

"De-a lungul istoriei dezbaterii privind durabilitatea au existat două pledoarii diferite, una în favoarea unei lumi dezvoltate, cealaltă, pentru țările în curs de dezvoltare. Evident că prima pledoarie viza probleme precum ploaia acidă, gaura din stratul de ozon, schimbarea climatică, creșterea demografică, abuzul de droguri și pierderea diversității speciilor. Cea de-a doua pledoarie, în schimb, avea printre priorități sărăcirea solului, extinderea deșerturilor, calitatea apei și accesul la aceasta, creșterea rapidă a populației, mișcările populare și războaiele."

[Moss Mashishi, directorul Johannesburg World Summit Company; cit. după: Wolfgang Sachs, Nach uns die Zukunft. Der globale Konflikt um Gerechtigkeit und Ökologie, Frankfurt/Main 2002, p. 41]

la fel întâmplându-se și atunci când fiul său, ajuns președinte, s-a retras din Protocolul de la Kyoto.

Durabilitate și dreptate

Aceste două lăitmotive ce privesc conflictul nord-sud ar trebui să ne fie de ajuns pentru a evidenția una din problemele centrale de pe calea spre o dezvoltare durabilă, și anume relația tensionată dintre cei doi termeni. Nu putem avea una fără de cealaltă, așa cum o arată și Wolfgang Sachs în fragmentul de mai jos:

"Indiferent despre ce domeniu este - climă, diversitate biologică sau comerț: dacă nordul nu va reuși să încheie acorduri în domeniul politicii mediului pe care sudul să le resimtă ca fiind corecte, durabilitatea nu va mai fi posibilă. Fără dreptate nu va mai putea exista așadar nici ecologia. Dacă, firește, la rândul său, sudul va revendica o parte mai mare din economie, atunci nu vom mai putea vorbi nici despre durabilitate. Dreptatea nu are de-a face cu protecția mediului decât dacă însoțește o dezvoltare propice mediului ambiant. De aceea este valabil și invers: fără ecologie nu poate exista dreptate."

[din: Wolfgang Sachs, Nach uns die Zukunft. Der globale Konflikt um Gerechtigkeit und Ökologie, Frankfurt/Main 2002, p. 39]

Ce probleme există pe calea către o dezvoltare durabilă?

Durabilitatea este un concept pretențios, pentru că revendică modificări fundamentale la toate nivelele: politic, social și economic. Noi putem face multe pentru a contribui la impunerea durabilității. Modelul de transpunere a conceptului de durabilitate este Agenda 21, respectiv Agenda 21 locală.

În continuare vă vom prezenta pe scurt unele probleme ce au apărut pe calea spre o dezvoltare durabilă. Aceste probleme sunt de natură principială. Pentru că nu ajunge să continuăm să facem ceea ce am făcut până acum, trebuie să schimbăm câte ceva. Mai mult, întreaga "rețea de transport", la fel și "locomotiva" trebuie schimbate.

Premisele în acest sens nu sunt însă cele mai ideale: în timp ce în anii 80 discuția privind problemele de mediu (vezi catastrofele de la Seveso, Bhopal, Cernobîl, Basel) se aflau în fruntea agendei internaționale, atingând puncte culminante în 1992, la "summitul mondial" de la Rio de Janeiro, dezbaterile privind globalizarea a câștigat teren abia de la mijlocul anilor 90:

"Un bilanț lipsit de orice iluzii trebuie să aibă în vedere faptul că discursul durabilității a fost acoperit foarte repede după Rio de către promisiunile și istoriile de succes ale globalizării. Acestea au predominat și mai predominant încă peste tot în lume în mentalitatea întreprinderilor și guvernelor .

De curând însă, ele au intrat în focurile unor

Piedici în calea adoptării unui comportament ecologic

- ▶ Probleme la nivelul **informării**: relațiile cauzale sunt greu de realizat
- ▶ Probleme la nivelul **emoțional**: temeri, suprimări, scuze
- ▶ Probleme la nivelul **mediatizării**: lipsa informațiilor și imaginilor clare
- ▶ **Bariere antropologice**: Civilizarea ecologică se află într-un conflict clar cu modelele elementare de comportament
- ▶ **Bariere socio-culturale**: Comportamentul ecologic nu este decât cu greu compatibil cu valorile existente
- ▶ Problema cauzată de **pasarea responsabilităților**: dilema socio-ecologică (Allmende-Klemme)
- ▶ Problema privind **perspectiva temporală**: indivizii nu percep de regulă consecințele unui comportament precaut.

[din: Horst Neumann, Agenda 21. Aspekte einer nachhaltigen Entwicklung; în: Politik & Unterricht 4/1999, p. 21]

critici aprinse. Ideea dreptății sociale și globale câștigă din nou teren. Totodată, în societate a devenit din nou populară și eficientă din punct de vedere politic ideologia 'reduțelor'.

Aceasta s-a amplificat odată cu unda de șoc provocată de atacurile teroriste din SUA, articulându-se prin revendicările susținute privind separarea și protecția proprietății: Vreau ca măcar aici și măcar astăzi - și poate și mâine - toate să rămână așa cum au fost, chiar dacă tot restul se duce de râpă în jurul meu. Atunci însă când pădurea tropicală va fi fost deja defrișată până la ultimul copac, când Golfstrom-ul va fi dispărut, când valurile de refugiați vor fi devenit de necontrolat, va fi prea târziu să declarăm că 'sustainable development' este probabil calea mai bună către securitate globală - și individuală."

[din: Ulrich Grober, *Konstruktives braucht Zeit. Über die langsame Entdeckung der Nachhaltigkeit*; în: *Aus Politik und Zeitgeschichte* 31-32/2002, p. 6, [versiunea online](#)]

Economia de piață și durabilitatea

Există argumente conform cărora durabilitatea și capitalismul - cel puțin în forma sa curentă - sunt incompatibile în ceea ce privește obiectivele și principiile care le conduc. În best-seller-ul său celebru, "Die Kunst des Liebens" ("Arta de a iubi") din anul 1956, specialistul în psihanaliză și socio-psihologie, Erich Fromm, dă următorul diagnostic:

[Erich Fromm, 1900-1980]

"Capitalismul modern are nevoie de oameni care să funcționeze, în număr mare, fără probleme, care să dorească să consume din ce în ce mai mult (...). El are nevoie de oameni, care să creadă despre sine că sunt liberi și independenți și care să pretindă că, în ceea ce îi privește, nu există nici o autoritate care să îi conducă, nici un fel de principii și nici o conștiință - și care să fie gata, în ciuda acestui fapt, să se lase conduși în a face lucrurile care se așteaptă de la ei, și care să se integreze fără probleme în mașinăria socială (...). Și care ar fi rezultatul? Omul modern se înstrăinează de sine, de semenii săi și de natură (...). El "își surmontează ... disperarea inconștientă prin cultivarea propriilor plăceri (...), și, în plus, prin plăcerea de a-și putea cumpăra permanent lucruri noi, pe care să le înlocuiască în curând cu altele (...). Caracterul nostru este astfel constituit, în a ne deschide în fața acestor schimbări, în a achiziționa lucruri, în a face comerț și a consuma. Absolut toate bunurile noastre - fie ele spirituale sau materiale - devin obiecte de schimb și de consum."

[din: Erich Fromm, *Die Kunst des Liebens*, München 2000, p. 100-102]

Având în vedere punctul de cotitură în care ne aflăm, spre o dezvoltare durabilă, această analiză nu poate fi decât corectă. Pentru că, într-adevăr, gândirea noastră economică se bazează pe același slogan "mai repede, mai sus, mai departe, mai mult", pe încrederea, că toate problemele pot fi rezolvate prin creștere economică. Față de această atitudine, mai noile modele de bunăstare precum "mai încet, mai puțin, mai bine, mai frumos" de-abia răzbesc la suprafață.

O schimbare de atitudine: De la teoria mecanistă...

În viziunea celebrului fizician Fritjof Capra, susținător al ideologiei holistice, este necesară o schimbare fundamentală a principiilor și valorilor mondiale. Această schimbare a fost deja inițiată, dar nu a putut să se impună încă. În domeniul științelor, ea a fost declanșată de descoperirile epocale din fizica de la începutul secolului XX. În ceea ce

privește societatea, Capra crede că mișcările ecologiste și feministe de pe tot cuprinsul lumii vor juca un rol principal în această privință.

Problema principală pe calea spre o dezvoltare durabilă este, după Capra, faptul că ne ținem cu dinții de niște principii depășite, de o imagine mecanistă a vieții, bazată pe fizica lui Newton. Capra descrie această paradigmă în lucrarea sa "The Turning Point" (1982) după cum urmează:

[Fritjof Capra,
www.fritjofcapra.net]

"Imaginea sau paradigma care pare acum să pălească încetul cu încetul, a predominat în cultura noastră vreme de mai multe secole, influențând în tot acest timp întreaga lume. Ea cuprinde o serie de idei și valori, printre care și concepția conform căreia universul ar fi un sistem mecanic, bazat pe o fundație pur materială; imaginea corpului omenesc ca o mașinărie; înțelegerea vieții în societate ca o luptă permanentă pentru supraviețuire; încrederea într-un progres material nelimitat prin creșterea economică și tehnică; și - nu în ultimul rând! - credința că o societate, în care femeile sunt inferioare bărbaților la toate nivelele, se bazează pe o lege fundamentală a naturii. Toate aceste idei s-au dovedit a fi, în ultimele decenii, extrem de limitate, fiind astfel nevoie să fie reformulate într-un mod cu totul radical."

[din: Fritjof Capra, *Wendezeit. Bausteine für ein neues Weltbild*, prefață la ediția germană, München 1991, p. IX]

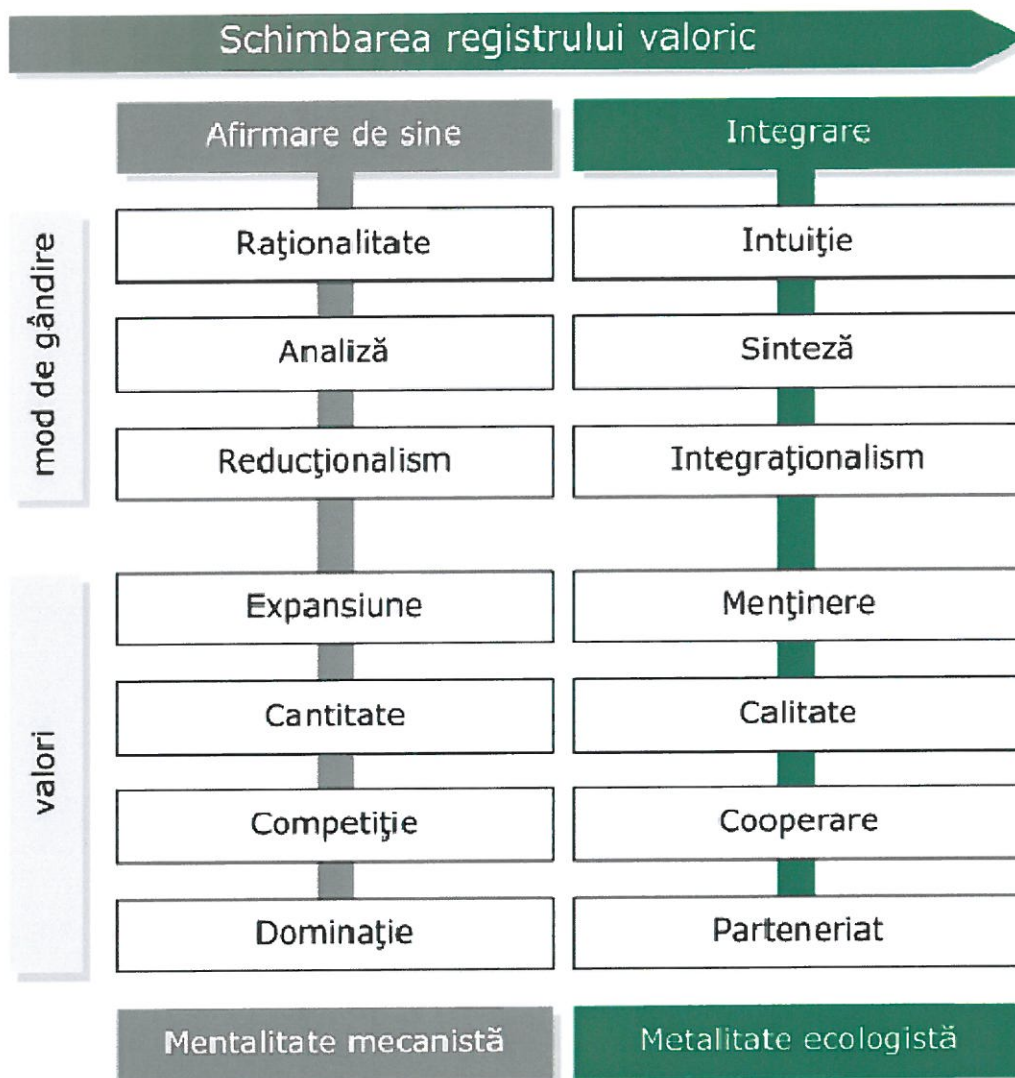
... la teoria holistică

Această reformulare va trebui să urmeze o nouă paradigmă, ideologia holistă sau ecologistă. Capra mai folosește în acest sens și termenul de "gândire sistemică": "În științele naturale, teoria sistemelor vii, dezvoltată în ultimele decenii, pune la dispoziție cadrul științific ideal în vederea formulării noii gândiri ecologiste .

Sistemele vii sunt întreguri integrate, ale căror trăsături nu pot fi reduse la unități mai mici. În loc de elemente fundamentale, teoria sistemică se concentrează pe principiile fundamentale de organizare. Exemple în acest sens se regăsesc peste tot în natură. Fiecare organism - de la cea mai mică bacterie, la plante și animale și până la om - este un întreg integrat și, astfel, un sistem viu. Aceleași aspecte se regăsesc și la nivelul sistemelor sociale, de exemplu în familii sau comunități, la fel și în sistemele ecologice, compuse dintr-un număr mare de organisme aflate într-o permanentă relație de reciprocitate cu materia ne-vie."

[din: Fritjof Capra, *Wendezeit. Bausteine für ein neues Weltbild*, prefață la ediția germană, München 1991, p. X]

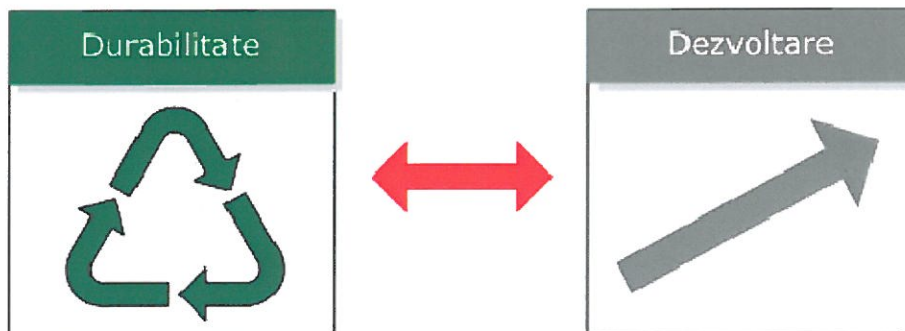
Centrală pentru această accepțiune sistemică este convingerea că întregul este întotdeauna altceva decât simpla sumă a părților sale. Conform acestei teorii, doar acele măsuri sunt acceptabile, care sunt și durabile, adică care nu afectează sistemele vii. În acest sens, această nouă paradigmă ecologică constituie un fundament ideal pentru dezvoltarea durabilă. Schema de mai jos schițează felul în care se vor schimba valorile ca urmare a aplicării acestei paradigme.

(după: Fritjof Capra, Wendezeit, München 1991, p. XI-XII)

Probleme pe calea spre o dezvoltare durabilă:

Probleme cu conceptul de "dezvoltare"

"Durabilitate: da - dezvoltare durabilă: nu", așa sună sloganul critic adresat combinației, devenite între timp omniprezente, a celor doi termeni - durabilitate și dezvoltare. Motivul pentru respingerea acestei formule sunt rezervele față de conceptul de "dezvoltare". A combina acest concept cu cel al durabilității este un paradox, se spune. În timp ce durabilitatea ține mai degrabă de noua atitudine ecologistă, conceptul de dezvoltare ține de o atitudine depășită, mecanică (o comparație între cele două atitudini poate fi găsită în cadrul [cursului](#)).

[Wolfgang Sachs;
Foto: [Editura Brandes & Apse](#)]

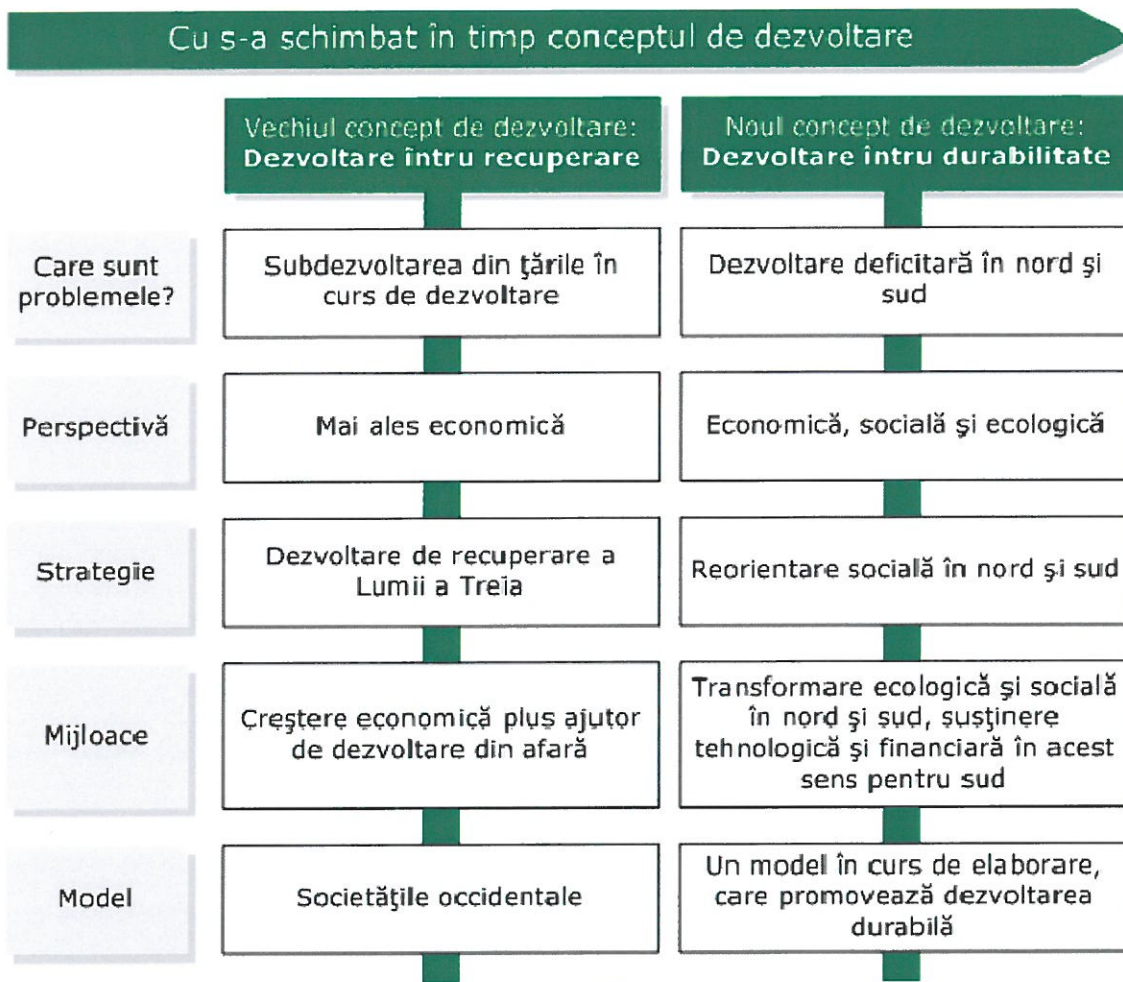
"În plus", spune Wolfgang Sachs, cercetător la Institutul din Wuppertal pentru climă, mediu și energie (www.wupperinst.org), "prin combinarea termenilor 'durabil' și 'dezvoltare' a fost creat terenul pentru constituirea unei ambivalențe lingvistice. Noul concept a împins astfel, într-un mod subtil, locul geometric al durabilității dinspre natură spre dezvoltare; în vreme ce înainte termenul 'durabil' făcea referire la resursele regenerabile, el se leagă acum de termenul 'dezvoltare'. Prin această manevră, percepția s-a schimbat; înțelesul durabilității a trecut din domeniul protecției naturii în cel al protecției dezvoltării.

Având în vedere faptul că dezvoltarea devenise, din punct de vedere concepțional, o coajă goală, ceea ce trebuia să rămână durabil, a devenit neclar și controversat. De aceea, în anii ce au urmat, tot soiul de actori politici, ei înșiși apărători înfocați ai creșterii economice, au reușit să-și îmbrace intențiile în conceptul de 'dezvoltare durabilă'. Acest concept a devenit astfel în curând auto-referențial, așa cum a confirmat-o de altfel și o definiție oferită de Banca Mondială: 'Ce este durabilitatea? Dezvoltarea durabilă este acea dezvoltare, care durează.'"

[din: Wolfgang Sachs, Nach uns die Zukunft. Der globale Konflikt um Gerechtigkeit und Ökologie, Frankfurt/Main 2002, p. 65]

Dacă, în ciuda acestor critici, nu dorim să renunțăm la combinația deja devenită celebră a "dezvoltării durabile", trebuie să definim mai îndeaproape conceptul de dezvoltare și să îl delimităm de conceptul de dezvoltare al teoriei modernizării, care este deja depășit.

Impulsuri în acest sens ne oferă schema de mai jos.

(puțin modificat după: Dritte-Welt-Haus Bielefeld)

[Autor: Ragnar Müller]

Alte aspecte:

- ▶ **Globalizarea și *The Tragedy of the Commons***: Piața nu poate servi de una singură ca instrument de reglementare. Ea nu se îngrijește de protecția mediului. Asta este treaba politicii. Totuși multe probleme au luat proporții globale, în timp ce politica se face în continuare aproape numai la nivel național .
- ▶ **Dezvoltarea, un concept dificil**: Mulți susținători ai conceptului de durabilitate se plâng de faptul că nu se mai vorbește acum decât de "*dezvoltarea durabilă*". Dezvoltarea, cred ei, este un concept problematic .
- ▶ **Dreptatea și durabilitatea** sunt două concepte strâns angrenate. Conflictul nord-sud constituie o piedică serioasă în calea dezvoltării durabile. Aici joacă un rol important și singura super-putere care mai există astăzi.

"Este necesară dezvoltarea unei etici holistice, care să cuprindă întreaga creație, nu

doar etica antropocentrică. De aceea trebuie să punem sub semnul întrebării bazele gândirii economice actuale."

[José Lutzenberger, precursorul Conferinței de la Rio]

Cum funcționează o Agenda 21 Locală?

Agenda 21 s-a născut cu ocazia Conferinței de la Rio, a Conferinței Mondiale pentru Mediu și Dezvoltare (1992). Agenda 21 este un program global de acțiune pentru o dezvoltare durabilă, la care participă în strâns angrenaj toate nivelele: de la "Agenda 21 Globală" și până la nenumăratele proiecte din toată lumea, cuprinse în "Agenda 21 Locală".

În secțiunea de față vă vom prezenta cele mai importante elemente din programul de acțiune, concentrându-ne îndeosebi asupra felului în care este constituită o Agenda 21 Locală și cum se prezintă o inițiativă de succes.

Gândim global - acționăm local

"Nu există multe alte documente care să fi devenit la fel de celebre. Agenda 21 ... a izbutit să realizeze ceea ce multe altele nici nu și-au închipuit. În loc să ajungă în vreun sertar, ea a trecut prin multe mâini, a ajuns în fața multor ochi, influențând în multe locuri acțiunile oamenilor.

Prin intermediul ei s-a răspândit în rândul orașelor și satelor din întreaga lume chemarea la inițierea unui dialog cu cetățenii, pentru ca împreună să poată fi găsite strategii potrivite pentru o dezvoltare de viitor.

Ideea care a stat la baza tuturor acțiunilor a fost următoarea: o dezvoltare durabilă trebuie să aibă loc acolo unde trăiesc oamenii, unde merg la cumpărături, unde sunt create locuri de muncă, unde sunt construite școli și locuințe - adică în orașe și sate. Astfel s-a născut ideea Agendei 21 Locale."

[din: Bundesministerium für Umwelt, Naturschutz und Reaktorsicherheit (ed.), Lokale Agenda 21 und nachhaltige Entwicklung in deutschen Kommunen. 10 Jahre nach Rio: Bilanz und Perspektiven, Berlin 2002, p.

În **Preambulul Agendei 21** se spune:

"Umanitatea se află într-un moment decisiv al istoriei sale. Ne confruntăm cu o disparitate crescută între popoare și în cadrul acestora, o creștere a sărăciei, tot mai multă foamete, tot mai multe boli și tot mai mulți analfabeți, precum și o deteriorare continuă a ecosistemelor de care depinde bunăstarea noastră. Prin integrarea și respectarea sporită a intereselor cu privire la mediu și dezvoltare vom reuși să facem posibilă îndeplinirea necesităților de bază, ameliorarea nivelului de trai al tuturor oamenilor, o protecție sporită și o mai bună administrare a ecosistemelor și un viitor mai sigur și mai prosper. Nici o națiune nu poate face acest lucru de una singură. Dar împreună putem: într-un parteneriat global pentru o dezvoltare durabilă."

[Textul integral, tradus în mai multe limbi, se află pe pagina de internet a Organizației Națiunilor Unite: [AGENDA 21](#)]

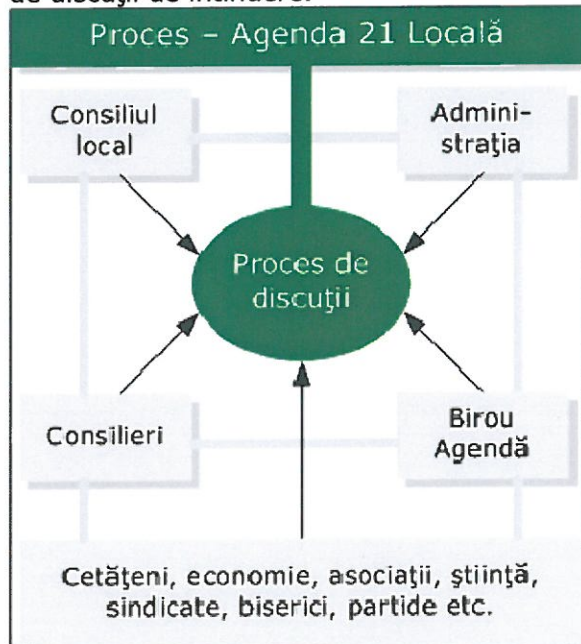
Capitolul 28 al Agendei 21 este dedicat rolului autorităților locale:

"Pentru că multe dintre problemele și soluțiile care fac obiectul preocupărilor Agendei 21 își au rădăcinile la nivel local, participarea și cooperarea autorităților locale este un factor decisiv întru realizarea obiectivelor incluse în

Calea este țelul

Nu există nici un proces ideal cuprins în Agenda 21 Locală, în sensul unui concept de-a gata, care trebuie doar aplicat. Fiecare oraș, comună sau sat este altfel și trebuie să-și găsească propria cale printr-un proces de discuții de întindere.

Cu toate acestea, pot fi regăsite unele elemente fundamentale și proceduri comune. Trăsăturile tipice ale unei Agende 21 Locale (ideale) ar putea fi:

- ▶ participarea administrației locale;
- ▶ participarea populației și în special a femeilor și tinerilor, a ONG-urilor și economiei;

Agendă.

Autoritățile locale construiesc, administrează și întrețin infrastructura economică, socială și ecologică, supervizează procesele de planificare, decid în privința politicii locale a mediului și a prevederilor locale privind mediul, acționând în sensul implementării politicii mediului la nivel național și regional. Ca structură politică și administrativă aflată cel mai aproape de cetățeni, ei joacă un rol decisiv la informarea și mobilizarea opiniei publice și la sensibilizarea acesteia în direcția unei dezvoltări durabile (...).

Fiecare autoritate locală trebuie să fie în permanent dialog cu cetățenii, cu organizațiile locale și cu economia privată și să adopte o 'Agenda 21 Locală'. Prin activități cu rol consultativ și de stabilire a consensului, autoritățile locale se informează cu privire la doleanțele cetățenilor, organizațiilor locale, organizațiilor meșteșugărești civile, locale și industriale, detectând astfel cele mai potrivite strategii de acțiune. Prin procesul de consultare va crește conștiința fiecărei entități gospodărești în ceea ce privește problemele dezvoltării durabile."

Critică la adresa Agendei 21:

Doar un "tigrul de hârtie"?

"Conceptul atotcuprinzător al 'Sustainable Development' ... constituie o formulă de compromis între pretențiile (legitime) ale țărilor din Lumea a Treia de atingere a unei dezvoltări superioare la nivelul tehnicii și infrastructurii și de creștere a nivelului de trai și pretențiile grupărilor de protecție a naturii, localizate mai degrabă în zonele de nord ale lumii de a ... proteja pe termen lung speciile și resursele.

Această linie conflictuală axată pe consumul resurselor și echilibrul social pare să aibă o soluție teoretică simplă: lumea supra-industrializată trebuie să își reducă de îndată consumul de resurse, în timp ce părțile mai puțin sau mai întârziate din punctul de vedere al gradului de industrializare mai au voie să facă uz de acestea, astfel încât, în total ... să se înregistreze totuși o scădere a consumului de resurse.

- ▶ un proces de planificare și de discuții de durată, care să urmărească o linie integratoare, cuprinzând așadar aspecte de ordin ecologic, economic și social;
- ▶ obiectivul este realizarea unui program de acțiune, asupra căruia toți participanții să fie de acord (consens) și care să se orienteze după principiul dezvoltării durabile;
- ▶ acesta va fi un proces de cunoaștere reciprocă pentru toți participanții;
- ▶ dezvoltarea unei noi accepțiuni a politicii (cooperare și consens);
- ▶ felul în care vor fi urmărite obiectivele va fi verificat permanent prin intermediul unor indicatori cât se poate de clari.

Un asemenea proces nu este doar o simplă continuare, dar cu alte mijloace, a politicii de mediu la nivel local. În cazul în care acțiunile au succes, el va depăși aceste așteptări, așa cum o arată și următorul fragment:

"Diferențele majore constau în accentuarea perspectivei durabile și a implicării integratoare a tuturor domeniilor de activitate politică. Bineînțeles că în acest proces pot exista elemente din politica dusă până în acest moment la nivel local care să se dovedească durabile, fără ca acest obiectiv să fi fost urmărit în mod explicit în trecut.

Participarea populației are o mare însemnătate. Cetățenii sunt priviți ca parteneri egali de negociere în cadrul dialogului cu autoritățile locale, fapt care revendică din partea politicii și administrației locale o disponibilitate reală de dialog și cooperare."

[din: Eick von Ruschkowski, Lokale Agenda 21 in Deutschland - eine Bilanz; în: Aus Politik und Zeitgeschichte 31-32/2002, p. 19, [versiunea online](#)]

Angajamentul civil

"Fundamentul unui proces de succes în cadrul Agendei este participarea largă și angajată a unui număr cât mai mare de actori din sfera politică, administrativă, economică, sindicală, clericală, din cadrul asociațiilor, grupărilor nord-sud și de mediu, precum și, mai ales, de cetățeni 'neorganizați'. Astfel, Agenda 21 Locală constituie o propunere interesantă în vederea constituirii angajamentului civil. Tocmai această activare a angajamentului civil, a muncii voluntare și a participării cetățenilor la proiectele de planificare a orașelor pot oferi proceselor incluse în Agenda 21 Locală impulsuri deloc de neglijat."

Totuși, la Conferința Mondială de la Rio nu s-a încheiat însă un tratat care vizează drepturile viitoare privind consumul de resurse, stabilindu-se facilități comerciale pentru națiunile slabe din punct de vedere economic: prin semnarea Agenda 21 a fost inaugurată o nouă "scenă": planificarea urmează a se face prin intermediul unor procese de negociere, ajungându-se astfel la un consens în privința unei dezvoltări (a mediului) mai durabile, aici fiind vorba de materiale cu un conținut mai degrabă difuz și de multe propuneri administrative și procedurale venite din partea managementului procesual, dar nu și de vreo specificare concretă în ceea ce privește posibilele limitări (...).

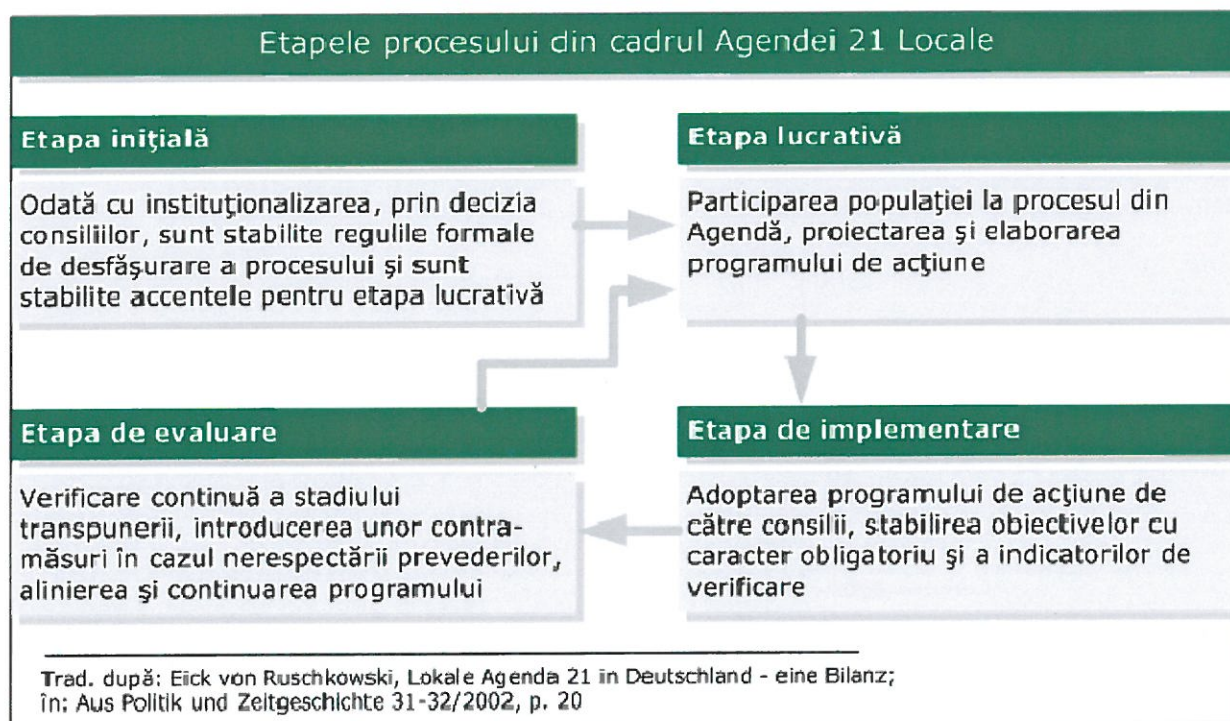
Delegațiile guvernamentale ale țărilor, venite în număr mare la Conferință au semnat de bună voie acest document, pentru că acesta nu prevedea nimic ce ar fi putut fi vreodată atacat în vreun fel. Organizațiile neguvernamentale participante au fost, la rândul lor, mulțumite că au fost pentru întâia oară recunoscute, având dreptul să codecidă (...).

Orice cunoscător al scenei internaționale ar trebui să recunoască faptul că astfel de proclamații internaționale nu vor avea nici un efect asupra Națiunilor Unite, și așa destul de slabe."

[din: Heino Apel, Lokale Agenda 21 und Partizipation; în: Ausserschulische Bildung 2/1999, p. 137]

Fazele proceselor incluse în Agenda 21 Locală

În schema de mai jos veți putea recunoaște cele patru faze ale unui proces ideal cuprins în Agendă. Este important să înțelegem însă că procesul nu se sfârșește după încheierea fazei de evaluare, aici fiind vorba de un proces permanent de învățare, căutare și de discuții, în cadrul căruia experiențele și cunoștințele cumulate pot servi ciclului următor.

Ce s-a realizat până acum?

Textul de mai jos alcătuiește un bilanț anilor trecuți de la Conferința de la Rio, ca act pregător pentru Conferința din 2002 de la Johannesburg:

"În ceea ce privește măsurile stabilite de Agenda 21 în 1992, bilanțul ... privind procesele din toată lumea, incluse în Agenda 21 Locală, este dramatic. Nu putem constata în acest sens nici o atitudine de bucurie anticipativă, nu a existat nici un fel de mobilizare a maselor, și nici un obiectiv nu a fost atins. Totuși cele prevăzute de capitolul 28 al Agendei 21 nu pot fi folosite ca măsuri realiste. La momentul adoptării, Agenda 21 Locală nu era nimic mai mult decât un concept teoretic scris pe o coală de hârtie, experiențele practice lipsind cu desăvârșire. Nimeni nu a putut să prevadă cât va dura până ce conceptul de durabilitate se va fi răspândit în rândurile societății.

În concluzie, trebuie să diferențiem între lucrurile deja realizate, recunoscând faptul că mai sunt încă multe de făcut. Cu toate că Agenda 21 Locală a rămas în mod clar, în ceea ce privește gradul de răspândire și succesele raportate, în urma așteptărilor inițiale, această mișcare a început să devină din ce în mai cunoscută la nivel mondial. Până acum nu a fost atinsă însă masa critică. Procesele din cadrul Agendei 21 Locale sunt înțelese în continuare ca plăcere, nu ca obligație, în multe părți ale lumii temele conflictuale reale (ca de ex. finanțele locale, dezvoltarea urbană pe termen lung, integrare, respectiv consolidarea statutului minorităților etc.) nefiind tratate în cadrul proceselor din Agendă.

Încercarea de implementare a conceptului de dezvoltare durabilă la nivel local ascunde în sine un potențial enorm, care trebuie însă descoperit și fructificat de autoritățile locale. Pentru că, în continuare, în politică predomină programele de acțiune pe sectoare și de scurtă durată."

[din: Eick von Ruschkowski, Lokale Agenda 21 in Deutschland - eine Bilanz; în: Aus Politik und Zeitgeschichte 31-32/2002, p. 24, [versiune online](#)]

Alte informații pe această temă pe internet

ICLEI înseamnă *International Council for Local Environmental Initiatives*. Această organizație, cu sediul la Toronto, a fost înființată în anul 1990 de către guvernele locale la cartierul general al ONU de la New York.

Organizația urmărește țeluri strâns angrenate cu cele ale Agendei 21 Locale: "ICLEI's mission is to build and serve a worldwide movement of local governments to achieve tangible improvements in global sustainability with special focus on environmental conditions through cumulative local actions" (Mission Statement; <http://www.iclei.org/about.htm>).

Pagina de internet a ICLEI pune la dispoziție o colecție bogată de exemple, rapoarte și informații privind constituirea și stadiul de implementare al Agendei 21 Locale de pe tot cuprinsul lumii. Cel mai bine se poate ajunge la aceste informații de pe pagina următoare: <http://www.iclei.org/ICLEI/la21.htm>

Lucrare de curs

1. Alcatuirea unui plan al durabilitatii unei localitati sau al unei intreprinderi.
2. Alcatuirea unui plan de actiune locala pentru mediu.

Bibliografie

1. Manoliu Mihai, Ionescu Cristina. Dezvoltarea durabila si protectia mediului, H.G.A., Bucuresti, 1998.
2. Panaiutescu, M., Dezvoltare durabila. Note de curs, Editura nautica, 2011, Constanta
3. Vadineanu A. s.a. Dezvoltarea durabila, vol.I, „Teorie si practica”, Bucuresti, 1999.
4. <http://www.cceg.ro/publicatii/Brasuradezvoltaredurabila.pdf>
5. <http://www.europeana.ro/dosare/mediu.htm>
6. http://www.qakademia.ro/mediu_articol1.htm

Protejați mediul înconjurător!
Consumați eficient hârtia!

- Titlul proiectului: Îmbunătățirea eficacității organizatorice a Primăriei Orașului Eforie
- Material editat de Primăria Eforie
- Data publicării: aprilie 2011
- Conținutul acestui material nu reprezintă în mod obligatoriu poziția oficială a Uniunii Europene sau a Guvernului României